

Euskal Herriko Ahotsak
ahotsak.com

Luis Iriazabal Oronoz

*Hondarribia,
Gipuzkoa
(1926)*

Aurkibidea

Biografia

San Pedro kalean jaioa, guraso biak portuarrak zituen. Aita arrantzalea zen, fogoneroa. Bederatzi senide ziren. Portuko eskolan ibili zen, eta gero Arma plazan. 14 urterekin hasi zen arrantzan, eta motorista ibili da batez ere. Soldaduska Juan Sebastian Elkano eskola-ontzian egin zuen, munduari bira emanaz. San Pedro kalera ezkondu zen, bertako emakume batekin. Bigarren aldiz ezkondu zen gerora. Itsasontziei buruzko hainbat azalpen eman zituen.

Zintak

HON-054

- **Proiektua:** Euskal Herriko Ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Data:** 2011-09-02
- **Iraupena:** 66 min
- **Euskarria:** Bideo digitala
- **Kodifikatzailea:** Etxeberria, Idoia

HON-055

- **Proiektua:** Euskal Herriko Ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Data:** 2011-09-02
- **Iraupena:** 67 min
- **Euskarria:** Bideo digitala

HON-057

- **Proiektua:** Euskal Herriko Ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Data:** 2011-09-14
- **Iraupena:** 70 min
- **Euskarria:** Bideo digitala

HON-058

- **Proiektua:** Euskal Herriko Ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Data:** 2011-09-14
- **Iraupena:** 102 min
- **Euskarria:** Bideo digitala

Pasarteak

1. Gurasoak portuarrak

- **Erref:** HON-054/003
- **Iraupena:** 0:03:21. **Hasi:** 00:01:19. **Bukatu:** 00:04:40
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
- Itsasoa » Arrantzontziko bizimodua eta lanak » Arrantza-orokorra

Laburpena:

San Pedro kalean jaioa. Gurasoak Hondarribikoak zituen, portuarrak. Aita arrantzalea zen, fogoneroa. Ama etxeakoandrea zen; etxeako arraina ere saltzen zuen, baina herrian bertan. Hamalautik bederatzi senide atera ziren aurrera.

2. Pobre bizi zen arrantzalea: harrapatutakoa ezin saldu

- **Erref:** HON-054/004
- **Iraupena:** 0:04:15. **Hasi:** 00:04:40. **Bukatu:** 00:08:55
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Itsasoa » Arrantza-kanpainak » Antxoa
- Herria, azpiegitura » Berrikuntzak » Argindarra eta ura
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

Laburpena:

Etxean ura bazuten, baina komuna eskaileretan, lau bizitzatarako bakarra; bonba gabea. Argindarra bazuten. Lehengo bonbilek gehiago irauten zuten. Lo egiteko, ohe bakoitzean bi-hiru lagun. Jergoiak. Arraina ugari zen, baina garraioa falta zen, eta ezin saldu. Antxoa hondartzan botatzen zuten, eta baserritarrek eramaten zuten. Trukean patata edo babarruna ematen zieten.

3. Arraina kubiarta gainean, eta lo kuluxka ere bai

- **Erref:** HON-054/005
- **Iraupena:** 0:02:03. **Hasi:** 00:08:55. **Bukatu:** 00:10:58
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Itsasoa » Arrantzontziko bizimodua eta lanak

Laburpena:

<p>Ontzietan ez zuten izotzik eramaten. Arraina kubiartan ekartzen zuten. Arraina deskargatzean, panelak garbitu, eta bertan egiten zuten lo. Motorista azkena iristen zen beti, eta lekurik ez; ilunpea baliatuta, hark behin zer egin zuen.</p>

Transkripzioa

-Ez zeon jelik, antxua konserbatzeko-ta?

-Ez. Orduan jelak ibiltzen zian barra holakuak, bañon barrak, bañon ez orduan barkutan ez zan jelik ematen e? Ekarri ta saldu, abiyen. Barkua, ta gañea arraia ekartzen genun kubiartan, lo itteko leku berian. Barkuak

ttikiyak zien. Eta rantxuan zien lurrian lo, ta panela gañian. Eta antxua harrapatzen genunian, nola barku ttikiyak zian itten genun dena kubieta berera bota. Ta gero arrai hura atetzen genun, gero in behar zen hura dana garbittu, zera, lurreko panelak ein behar zien dena garbittu, dena lehortu, ta gero itsasora faten giñenian, eitten genun bela bat bota lurrian, panela hain gañian ta han gañian, igual bi-hiru orduko bidia in bihar genun martxan, gabaz ta han gañian lo. Ta bihian argirik ez ta azkena jotzen zeneako, [...] “hi zein yaiz” ta “hi zein yaiz” ta hola, leku guzian billatuik, hola ukittu ta “hemen tarte”, ta han gorde. Eta nere lagun batek ein zuen, eun batian, bera zen motorista, ta behin, nola azkena faten zen beti, behiñ’e lekuri ez. Denak han, batzuk hola, bestiak honela-ta, ta argirik ez. Harek ez zakin non [...], esan zun ta jua zen betti, goian, hartu zuen parera, bakizu, denbo haitan parerak azpiya nola zuten zikiña hura, dena erriana, harekin atzaparrak zikindu, dena beltzutu, eta fan eta [...] ta “hi zein yaiz?”, ta arraska hareri; “hi zein yaiz?” ta arraska hareri. [...] Denen patroia eguna argitzen zenian: “Altxa!” [ta hor ta] deitu zion batek patroiar: “Jose!” “Zer? ta “Beltzak baittuk barkon barrenen.” “Beltzak? Nola... Nungo beltzak? Herritarrak ttuk danak!”, “[...] beltza duk hori!”. Bitartian motoristak pareran atziakin dena. Berak ez zuen ikusten bere arpegiya zikiña zula, biño nik bai ikusten bestiai, ta holako [...].

4. Baporeak eta kalderen arriskua

- **Erref:** HON-054/006
- **Iraupena:** 0:03:14. **Hasi:** 00:10:58. **Bukatu:** 00:14:12
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Itsasoa » Lan-tresnak eta azpiegiturak » Ontzi-motak

Laburpena:

Baporeak, ikatzezko ontziak, ziren lehengoak. Tximinia luzearekin. Neguak orain baino gogorragoak ziren. Baporeen izenak esaten ditu. Kaldera motak: etzanda eta zutik. Batzuek lehertu egiten ziren. Aita fogoneroa zen. Hildakoak eta itsututakoak.

5. Hondarribiko ontziola

- **Erref:** HON-054/007
- **Iraupena:** 0:04:18. **Hasi:** 00:14:12. **Bukatu:** 00:18:30
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserría » Baserriko lanak » Mendiaren aprobetxamendua
- Itsasoa » Lehorreko lanak » Ontzigintza

Laburpena:

Hondarribiko ontzian egiten zituzten baporeak. Egurrezkoak ziren, haritezkoak eta pinuzkoak. Ondo lehortzen zuten egurra. Forma nola ematen zioten, urtean sartu eta azpitik suarekin berotuta. Arbolak noiz bota. Ontziolako langileak. Kargako ontziak.

6. Lehenbiziko motor txikiak; arrankatzeko moduak

- **Erref:** HON-054/008
- **Iraupena:** 0:06:31. **Hasi:** 00:18:30. **Bukatu:** 00:25:01
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Itsasoa » Lan-tresnak eta azpiegiturak » Ontzi-motak
- Itsasoa » Lehorreko lanak » Ontzigintza

Laburpena:

Gerra hasi aurretik hasi ziren motor txikia egiten, hamalau zaldikoak, 10-12 metro luze. Arrankea nolakoa zen hasieran. Metxaren arriskuak. Haizearekin hasi ziren gero, haize botilekin. Ura ibiltzen zen bueltaka, motorra ez berotzeko. Gasoilaren faltan gasogenoa, egur ikatzarekin; bi kaldera handirekin.

7. Baporetako ikatza; fogoneroaren lana

- **Erref:** HON-054/009
- **Iraupena:** 0:02:38. **Hasi:** 00:25:01. **Bukatu:** 00:27:39
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Itsasoa » Lan-tresnak eta azpiegiturak » Flota
- Itsasoa » Lan-tresnak eta azpiegiturak » Ontzi-motak

Laburpena:

<p>Baporetan ikatz asko behar zuten. Briketa. Kamioietan ekartzen zuten, eta katea egiten zuten itsasontziraino. Fogoneroak ordubete lehenago joan behar zuen, ura berotu eta presio egokian jartzeko. Batelean joaten zen sua piztera. Makinista.</p>

Transkripzioa

-Baporetan bezela, baporiak ere ikatza asko jango zun, ezta?

-Bu, Bai! Ikatzak asko. Astero-astero horko, bada kai xahar bat hor. Kai zaharreko [...], hor arrimatzen zien zien barkuak, baforiak, eta etortzen zien kamionak, zerakin, ikatzakin. Ikatzak ordun izena zun [brigeta]. Etortzen zen hola kuadrua ikatza. Kuadrun, piezak. Eta, jo, jarri hiru-lau lagun ta "Aiba!", "aiba!", hola, zu, nik zuri, ta zuk bestiri, ta bestiak bestiri, barkoaiño, ulertzen?

-Katia inda?

-Bai, Katia inda. Ta joaten zien barkoaiño, kaldera, ta, ba, barkuan bere deposituan, bete arte ikatzakin, ta bueno, "handixkua, a, bueno, ondo zio". Geo beste barkuak, denak arrima, hola, ta ikatza harekin gero juaten zien fogoneruak, patroiak deittu baiñon igual ordo bete lehenotikan, ein bihar zun faforian, lehemixi martxan, kaldera piztu, presiyua in, gero etortzen zienian patroia bere kuadrillakin itsasoa joateko, orduko behar zun presioa iña; ya kaldera berotua. Ta bere presiyoa iña, zertikan bihar zun ordo bete. Ta hura, ta fogoneroa jotzen bazen patroia ematen itsasora, ta maiñelak ematian, haik danak ezin zuten deus'e in, han [...] motorra berotu arte...

-Ordu bete bai, e?

-Ordu bete, bai, presiyua itten. Ikatzak su hartu ta gero, su hartu ta gero hangua dena berotu orduko ta igual izango zian han igual milla litro ur,

kalderan barrenan, ta hura dena han bero, hura, ur harek irakindu ein behar du, presiyua itteko, ta hura dena berotu arte, horreatikan han zian fogoneruak, “Bueno, bihar bostetan” esaten zion patroiar, bueno, “bihar ze ordutan dugu martxa?” ta bueno, “bihar bostetan”, ta hura itten zen labetan jeki, patroia, ta bazun bote txar bat, bera bakarrik juateko barkora, faten zen ta bere baforian, bere sua pixtu baforiari ta presiyua in ta...
 -Fogonerua zure atta?
 -Bai.
 -Ta fogonerua ze izaten zen, bakarra?
 -Bai.
 -Edo txandaka...
 -Ez, ez. Barko bakotxian bat. Ta makinistak izaten zien orduan, bazian makinistak, biño makinistak zian barkuko nagusiyak. Barkuko, osea, etxeko andrian, igual, atta ta ama nagusiyak, zera, armadoriak, baiño semiak patroiak eta makinistak-eta, ta fogonerua fogonero beti.
 -Fogonerua lan okerragua.
 -Lan okerragua.
 -Ez? Zikiñagua ta...
 -Bai, zikiñagua. Ta etortzian, makinistak lagunak ematian, itsasora, goxo-goxo ontziya, ta “ze, presiyua in duk?” ta “Bai, baforia listo. Baforia prest zio”. “Aber”, probatu ta “bueno, dena ondo zio”. Patriak’e: “listo zio, listo.” Brum. Itsasora.

8. Motoristaren lana eta buruhaustea

- **Erref:** HON-054/010
- **Iraupena:** 0:03:51. **Hasi:** 00:27:39. **Bukatu:** 00:31:30
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Itsasoa » Arrantza-kanpainak » Atuna
- Itsasoa » Lan-tresnak eta azpiegiturak

Laburpena:

<p>Fogoneroak igual-igual egiten zuen lana, arrantza. Motoristak ere bai. Motoristaren lanak; zein arazo izaten ziren ur bonbarekin, atunetan kanaberarekin zebiltzanean. Oraingo itsasontziak eta lehengoak konparatzen ditu.</p>

9. Kordelarekin eta konpasarekin

- **Erref:** HON-054/011
- **Iraupena:** 0:04:35. **Hasi:** 00:31:30. **Bukatu:** 00:36:05
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Itsasoa » Lan-tresnak eta azpiegiturak
- Itsasoa » Lan-tresnak eta azpiegiturak » Nabigazioa

Laburpena:

Sonarrik eta radarrik ez zen lehen. Eskuz egiten zuten dena. Kordelarekin ibiltzen ziren, beruna hondora botatzen; brazak eskuz kontatzen zituzten. Norabidea jakiteko, karta eta konpasa. Santoñako itsasargiak bidalitako soinua. Radarra. Itsasargien seinaleak.

10. Etxekoekin komunikatu ezinik

- **Erref:** HON-054/012
- **Iraupena:** 0:03:36. **Hasi:** 00:36:05. **Bukatu:** 00:39:41
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Auzokoen arteko harremana
- Itsasoa » Arrantzontziko bizimodua eta lanak

Laburpena:

Irratirik ez zegoen, etxean ez zuten berririk. Arrasteroei galdezka ibiltzen ziren, ea non zeuden. Ezin zuten komunikatu, ez zegoen telefonorik. Itsasora begira egoten ziren lehorrekoak. Arraina non harrapatu zuten ez zuten esaten batzuek. Tranpak. Arrantzaleen arteko harremana.

11. Itsasontzi kopurua gora, legatzetan hasi zirenean

- **Erref:** HON-054/013
- **Iraupena:** 0:02:23. **Hasi:** 00:39:41. **Bukatu:** 00:42:04
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Itsasoa » Lan-tresnak eta azpiegiturak » Flota
- Itsasoa » Arrantzontziko bizimodua eta lanak » Arrantza-orokorra

Laburpena:

Hogei bat itsasontzi zeuden hasieran. Legatzetan eta bisigutan hasi zirenean, 120 ontzi izango ziren. Antxoa eta atuna. Mercado Comun jarri zenean, isunak eta atxiloketak. Baionan preso.

12. Mugaz bestaldeko arrantzaileekin gaizki

- **Erref:** HON-054/014
- **Iraupena:** 0:02:20. **Hasi:** 00:42:04. **Bukatu:** 00:44:24
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Kanpoko jendearekin harremana
- Itsasoa » Arrantzontziko bizimodua eta lanak » Arrantza-orokorra

Laburpena:

Mugaz bestaldekoekin gaizki konpondu dira beti; hirugarren mundukoak zirela esaten zieten haiek. Okerrenak hemendik hara bizitzera joandakoak ei ziren. Anekdotak kontatzen du, aitari gertatutakoa.

13. Gerra etortzean, ihesi bestaldera

- **Erref:** HON-054/015
- **Iraupena:** 0:01:15. **Hasi:** 00:44:24. **Bukatu:** 00:45:39
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Kanpoko jendearekin harremana
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » lhes egin beharra

Laburpena:

Gerra hasi zenean, bestaldera joan ziren. Amaren lehengusu bat zegoen han, eta etxean hartu zituzten, baina ez oso gogo onez. Kalean ere gorrotoa sumatzen zen beraien kontra.

14. Frantziako gobernuaren indarra

- **Erref:** HON-054/016
- **Iraupena:** 0:01:23. **Hasi:** 00:45:39. **Bukatu:** 00:47:02
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Bestelako kontuak » Gaur egungo kontuak
- Itsasoa » Arrantzontziko bizimodua eta lanak » Arrantza-orokorra

Laburpena:

Sare pelajikoen erabilera. Frantziako gobernuak indarra izan du beti, Espainiakoak ez. Frantses uretan sartzea ebastea baldin bada, Somalian egiten ari direna ere bai.

15. Lehengo eta oraingo ontziak

- **Erref:** HON-054/018
- **Iraupena:** 0:01:20. **Hasi:** 00:47:26. **Bukatu:** 00:48:46
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Itsasoa » Lan-tresnak eta azpiegiturak » Ontzi-motak
- Itsasoa » Lehorreko lanak » Ontzigintza

Laburpena:

Ontziolan bi hilabeteen egiten zituzten itsasontziak. Ez ziren handiak. Materialak asko aldatu dira. Itsasontzi bakoitzean 8-9 ibiltzen ziren, orain 18.

16. Arraina sarearekin nola harrapatu; berunak

- **Erref:** HON-054/020
- **Iraupena:** 0:03:00. **Hasi:** 00:50:46. **Bukatu:** 00:53:46
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Itsasoa » Lan-tresnak eta azpiegiturak » Lan-tresnak

Laburpena:

Arraina non zegoen nola jakin: begiz ikusten zuten, gora igotzen zelako. Sondarik ez zuten. 80 brazako sarea, kabida txikikoa oraingoan aldean. Berun gutxiago jartzen zuten lehen. Kortxoa. Berunak egiten, moldeekin.

17. Arraina begiz ikusten

- **Erref:** HON-054/021
- **Iraupena:** 0:03:09. **Hasi:** 00:53:46. **Bukatu:** 00:56:55
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Itsasoa » Arrantza motak

Laburpena:

Arraina begiz ikusten, atunetan. Balbalada. Hiru-lau joaten ziren aurrean, erne-erne. Ipar haizearekin, atuna olatuarekin batera. Uretako itzalak. Txoria zen tokian arraina izaten zen. Bertaratu arte ez zekiten arrainik bazen ala ez.

18. Antxoatan, ardoran; argiarekin arrantzan

- **Erref:** HON-054/022
- **Iraupena:** 0:03:50. **Hasi:** 00:56:55. **Bukatu:** 01:00:45
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Itsasoa » Arrantza-kanpainak » Antxoa
- Itsasoa » Arrantzontziko bizimodua eta lanak

Laburpena:

Antxoatan, ardoran. Ilargiak ez zuen laguntzen arrainaren argia ikusten. Uretara botatzen zuten argi bat. Aurreratu egin behar zen, antxoa harrapatzeko. Itsasontzi handiekin, batela botatzen zuten, argia piztuta. Fokoekin nola hasi ziren; argia erabiltzea galarazita zegoen.

19. Ontziko kamainak nolakoak ziren; komunik ez

- **Erref:** HON-054/024
- **Iraupena:** 0:01:33. **Hasi:** 01:01:20. **Bukatu:** 01:02:53
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Itsasoa » Arrantzontziko bizimodua eta lanak » Itsasontziko bizimodua

Laburpena:

Kamainetan koltxoak txurikinarekin egiten zituzten, eta zarata handia ateratzen zuten. Patroia haserre, ezin lo egin ezinik. Hasieran komunik ez zuten. Kareletik.

20. Etxean dutxarik ez lehen

- **Erref:** HON-054/026
- **Iraupena:** 0:02:58. **Hasi:** 01:03:02. **Bukatu:** 01:06:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Garbitasun pertsonala
- Itsasoa » Arrantzontziko bizimodua eta lanak » Itsasontziko garbitasuna

Laburpena:

Gero bai, komuna jarri zuten itsasontzietan; motorreko ura komunerako jarri zuten. Orain dutxa ere badute. Lehen, etxean ere ez zuten dutxarik. Gasoil usainarekin joaten zen etxera. Dutzarekin lotutako anekdota.

Iriazabal Oronoz, Luis | ahotsak.eus Orr.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.

2026-08-23

CC-by-sa | Ahotsak.eus

Badihardugu Euskara Elkartea

Markeskua Jauregia, 20600 Eibar

943121775 - ahotsak@ahotsak.com